

भूमि प्रशासन ऐन, २०२४

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०२४।७।६

संशोधन गर्ने ऐन

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८

२०४८।२।१६

२०२४ सालको ऐन नं. १४

भूमी प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : आधुनिक तरिकाले जग्गा, जग्गावाला र मोहीको लगत खडा गरी मालपोतका जग्गा हाल आवादी सम्बन्धी व्यवस्थामा समयोचित सुधार गरी सर्वसाधारण जनताको सुविधा तथा आर्थिक हित कायम राख्न बान्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेववाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाइबक्सेको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम “भूमि प्रशासन ऐन, २०२४” रहेकोछ।
(२) यो ऐन नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिएको जिल्ला वा जिल्लाहरुमा तोकिएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ।
२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा-
 - (क) “भूमि प्रशासन कार्यालय” भन्नाले दफा ३ अन्तर्गत स्थापना भएको भूमि प्रशासन कार्यालय सम्भन्नुपर्छ।
 - (ख) “मालपोत” भन्नाले जग्गावालाले नेपाल कानून बमोजिम नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने मालपोत र सो सरहको अरु कुनै तिरोलाई समेत जनाउँछ।
 - (ग) “भूमि प्रशासक” भन्नाले भूमि प्रशासन कार्यालयको प्रमुख अधिकृत सम्भन्नुपर्छ।
 - (घ) “सूचित आदेश” भन्नाले नेपाल सरकारबाट नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित आदेश सम्भन्नुपर्छ।
 - (ङ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यो ऐन अन्तर्गतको नियम वा सूचित आदेशमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नुपर्छ।

परिच्छेद-२

भूमि प्रशासन कार्यालय तथा जग्गाको दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था

३. भूमि प्रशासन कार्यालयको स्थापना : (१) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी यो ऐन लागू भएको प्रत्येक जिल्लामा भूमि प्रशासन कार्यालयको स्थापना गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भूमि प्रशासन कार्यालय स्थापना भएको जिल्लामा सो स्थापना हुँदाको बखत कायम रहेको भूमिसुधार कार्यालय तथा माल अड्डा स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम खारेज भएका भूमिसुधार कार्यालय तथा माल अड्डामा रहेका भूमि सम्बन्धी सबै कागजपत्र तथा अन्य लिखतहरू सो खारेज भएको मितिले दुई महीनाभित्र भूमि प्रशासक वा निजले तोकिएको कर्मचारीलाई बुझबुझार्थ गर्नु त्यस्तो भूमिसुधार कार्यालय र माल अड्डाका सम्बन्धित कर्मचारीहरूको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) यो ऐन लागू भएको जिल्लामा भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ अन्तर्गत तोकिएको अधिकारी तथा भूमिसुधार कार्यालयको सो ऐन र सो ऐन अन्तर्गतको नियम वा आदेश बमोजिमको सबै अधिकारको प्रयोग र कर्तव्यको पालन यो ऐन प्रारम्भ भएपछि क्रमशः भूमि प्रशासक तथा भूमि प्रशासन कार्यालयले गर्नेछ ।

(५) यो ऐन लागू भएको जिल्लामा माल अड्डा तथा माल अड्डाका हाकिमको प्रचलित नेपाल कानून बमोजिमको सबै अधिकारको प्रयोग र काम कर्तव्यको पालन यो ऐन प्रारम्भ भएपछि यो ऐनका अधिनमा रही क्रमशः भूमि प्रशासन कार्यालय तथा भूमि प्रशासकले गर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत तत्काल प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम माल अड्डा वा माल अड्डाको हाकिम वा मालपोत असुली वा जग्गा हाल आवादी सम्बन्धी काम कारवाई गर्ने अन्य कार्यालय वा अधिकारीले सो कानून बमोजिम प्रारम्भ गरी पूरा हुन बाँकी रहेको काम कारवाई यो ऐन प्रारम्भ भएपछि भूमि प्रशासक तथा भूमि प्रशासन कार्यालयले जारी राख्न सक्नेछ र त्यस सम्बन्धमा त्यस्ता कार्यालय र अधिकारीको सो कानून अन्तर्गतको सबै अधिकारको प्रयोग तथा काम कर्तव्यको पालन क्रमशः भूमि प्रशासन कार्यालय र भूमि प्रशासकले गर्नेछ ।

४. जग्गाको दर्ता : (१) भूमि प्रशासन कार्यालयले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा देहाय बमोजिमको विवरण खोली आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको प्रत्येक जग्गा दर्ता गरी राख्नेछः-

(क) जग्गाको नम्बर, चौहद्दी, क्षेत्रफल, किसिम र जग्गा रहेको पन्चायत,

(ख) जग्गावालाको पूरा नाम, थर वतन,

(ग) मोही लागेको जग्गा भए मोहीको पूरा नाम, थर, वतन, मोही लागेको साल, मिति र मोहीले जग्गावालालाई बुझाउने कूत ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि जग्गाको दर्ता किताब खडा गर्दा जग्गा नाप जाँच भएको ठाउँमा सो नापजाँचबाट तयार भएको मोठ लगत बमोजिम र त्यस्तो मोठ लगत तयार नभएको वा जग्गा नाप जाँच नभएकोमा भूमिसुधार कार्यालय र माल अड्डाबाट प्राप्त लगत बमोजिम खडा गर्नुपर्छ ।

परिच्छेद-३

मालपोतको असुली र तत्सम्बन्धी कार्यविधि

५. मालपोत असुल गर्ने अधिकार : यस ऐन बमोजिम मालपोत असुल उपर गर्ने काम कर्तव्य तथा अधिकार भूमि प्रशासकको हुनेछ ।

तर नेपाल सरकारले सूचित आदेशद्वारा त्यस्तो मालपोत असुल गर्ने काम कर्तव्य र अधिकार [↔]स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको अरु कुनै व्यक्तिलाई प्रदान गर्न सक्नेछ ।

६. मालपोत बुझाउनु पर्ने : तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको जग्गामा बाहेक अरु प्रत्येक जग्गाका सम्बन्धमा जग्गावालाले प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम निर्धारित भएको मालपोत बुझाउनु पर्छ ।

७. मालपोत बुझाउने म्याद : दफा ६ बमोजिम मालपोत बुझाउनुपर्ने प्रत्येक जग्गावालाले आफूले बुझाउने मालपोत प्रत्येक वर्ष वैशाख मसान्त सम्ममा बुझाउनु पर्छ ।

८. मालपोत असुल हुन बाँकी जग्गाको फाँटवारी : दफा ७ को उपदफा (१) बमोजिमको म्यादमा मालपोत नबुझाई बाँकी रहेको जग्गाको सम्बन्धमा प्रत्येक वर्ष जेठ मसान्त सम्ममा मालपोत असुल गर्ने स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको अरु कुनै व्यक्तिले देहायको विवरणहरु खोली फाँटवारी तयार गर्नुपर्छ । भूमि प्रशासक बाहेक स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको अरु कुनै व्यक्तिले मालपोत असुल गर्ने व्यवस्था भएकोमा त्यस्तो फाँटवारीको एक प्रति सो स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको अरु कुनै व्यक्तिले भूमि प्रशासन कार्यालयमा पठाउनु पर्छ :-

↔ स्थानीय पञ्चायत हाल कायम नरहेको । स्थानीय निकाय हाल कायम रहेको ।

- (क) जग्गा रहेको गाउँ विकास समिति वा [↔]नगर पञ्चायत,
- (ख) जग्गावालाको नाम, थर, वतन,
- (ग) जग्गाको कित्ता नं. र क्षेत्रफल,
- (घ) लाग्ने मालपोत,
- (ङ) असुल भएको मालपोत,
- (च) असुल हुन बाँकी मालपोत, र
- (छ) मोहियानी लागेको भए सो जग्गा कमाउने मोहीको नाम, थर, वतन ।

९. **मालपोत असुल हुन बाँकी रहेको जग्गाको अन्तिम फाँटवारी** : दफा ८ बमोजिम तयार भएको फाँटवारीको आधारमा मालपोत बाँकी भनी जनाइएको जग्गामध्ये जग्गावालाले सोभै भूमि प्रशासन कार्यालयमा वा भूमि प्रशासकको नाउँमा बैंक मार्फत मालपोत दाखिल गरेको जग्गा बाहेक अरु खुद मालपोत बाँकी रहेको जग्गाको अन्तिम फाँटवारी भूमि प्रशासकले तयार गर्नेछ र त्यस्ता जग्गाको सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको विवरण खोली प्रत्येक वर्ष आषाढ १५ सम्ममा लिलाम बिक्री गर्न तोकिएबमोजिम सूचना प्रकाशित गर्नुपर्छ ।

- (क) जग्गा रहेको गाउँ विकास समिति वा नगर पञ्चायत,
- (ख) जग्गावालाको नाम, थर, वतन,
- (ग) जग्गाको कित्ता नं. र क्षेत्रफल,
- (घ) असुल हुन बाँकी मालपोत,
- (ङ) लिलाम बिक्री गर्ने स्थान, मिति तथा समय, र
- (च) मोहियानी लागेको भए सो जग्गा कमाउने मोहीको नाम, थर, वतन ।

१०. **मालपोत बाँकी भएमा गर्ने कारवाइ** : (१) दफा ८ बमोजिम फाँटवारीबाट देखिएको मालपोत बाँकी भएको जग्गावालाको जग्गा बाँकी मालपोत चुक्ति नबुझाएसम्म वा बाँकीमा लिलाम बिक्री नभएसम्म भूमि प्रशासकले रोक्का राख्न सक्नेछ । त्यसरी रोक्का रहेको जग्गामा साविक बमोजिम खेती गर्न पाउनेछ ।

(२) दफा ७ बमोजिमको वा दफा १२ बमोजिम थपिएको म्याद नघाइँ दफा ९ बमोजिम सूचना प्रकाशित नभएसम्म मालपोत दाखिल गर्ने जग्गावालाबाट मालपोत असुल गर्ने अधिकारीले १ प्रतिशत जरिवाना समेत लगाई असुल गर्नेछ ।

[↔] नगर पञ्चायत हाल कायम नरहेको । नगरपालिका हाल कायम रहेको ।

(३) दफा ९ बमोजिम सूचना प्रकाशित भएपछि लिलाम बिक्री नहुँदै बाँकी मालपोत चुक्ति दाखिल गर्ने जग्गावालाबाट भूमि प्रशासकले ५ प्रतिशत जरिवाना समेत लगाई असुल गर्नेछ ।

(४) दफा ९ बमोजिम सूचना प्रकाशित भई लिलाम बिक्री नहुँदै मालपोत र लाग्ने जरिवाना चुक्ति दाखिल नगर्ने जग्गावालाको बाँकी मालपोत असुल उपर गर्न भूमि प्रशासकले रोक्का रहेको जग्गा मध्ये मालपोत जरिवाना असुल उपर गर्न आवश्यक परेको जग्गा लिलाम बिक्री गर्नेछ ।

तर आफैँ जग्गा कमाउने जग्गावालाको त्यस्तो जग्गा लिलाम भएमा पनि सो जग्गा माथिको निजको मोहीयानी हक प्रचलित कानूनको अधिनमा रही कायमै रहनेछ ।

(५) उपदफा ४ बमोजिम लिलाम बिक्रीबाट आएको रकम मध्ये बाँकी मालपोत र लागेको जरिवाना कटाई बाँकी रहेको रकम भूमि प्रशासकले जग्गावालालाई फिर्ता दिनेछ ।

११. **असुल भएको मालपोत दाखिल गर्ने** : (१) भूमि प्रशासक बाहेक स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको अरु कुनै व्यक्तिले मालपोत असुल गर्ने व्यवस्था भएकोमा मालपोत असुल भए जति रकम सो स्थानीय पञ्चायत वा तोकिएको अरु कुनै व्यक्तिले तोकिएको म्याद भित्र भूमि प्रशासकको कार्यालयमा दाखिल गर्नुपर्छ । तर पन्ध्रसय रुपैयाभन्दा बढी भएमा बाटाका म्याद बाहेक पाँच दिन भित्र दाखिल गर्नुपर्छ ।

(२) भूमि प्रशासकले पनि आफूकहाँ जम्मा भएको रकम ३ दिन भित्र तोकिए बमोजिम कार्यालय वा बैंकमा दाखिल गर्नुपर्छ ।

१२. **मालपोत बुझाउने म्याद थप्ने अधिकार** : (१) दफा ७ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो दफामा तोकिएको म्याद भित्र कुनै वर्ष कुनै क्षेत्रमा मालपोत बुझाउन नसक्ने परिस्थिति छ भन्ने कुरा भूमि प्रशासकलाई लागी मालपोत बुझाउने म्याद बढाउन कारण सहित सिफारिस गरेमा नेपाल सरकारले सूचित आदेशद्वारा मालपोत बुझाउने र असुल गर्ने म्याद बढाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम म्याद थप भएकोमा सो थप भएको ठाउँको सम्बन्धमा सो थप म्याद भुक्तान भएपछि मात्र दफा ८, ९ र १० बमोजिम कारवाई गरिनेछ र त्यस्तोमा जति दिनको म्याद थप भएकोछ त्यति दिन सो दफाहरुमा विभिन्न काम कारवाई गर्ने भनी उल्लेख भएको म्यादहरुमा समेत थप गरी म्याद कायम गरिनेछ ।

१३. **बैंक मार्फत मालपोत दाखिल गर्ने** : यस ऐनका अन्य दफाहरुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि जग्गावालाले आफ्नो नाम, थर, वतन, आफ्नो गाउँ वा नगर पञ्चायत, कित्ता नं. समेत जग्गा

रहेको पन्चायत खोली बुझाउनु पर्ने मालपोत दफा ७ बमोजिमको वा दफा १२ बमोजिम थपिएको म्याद भित्र सम्बन्धित भूमि प्रशासकको कार्यालयको नाममा नेपाल राष्ट्र बैंक भएको ठाउँमा सो बैंकमा र नभएको ठाउँमा तोकिएको बैंकमा वा जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दाखिल गरे हुन्छ ।

तर जग्गावालाले सो बमोजिम बैंकमा वा जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दाखिल गरेको भौचर वा भरपाई सहितको सूचना सम्बन्धित भूमि प्रशासकको कार्यालयमा जग्गा लिलाम हुने अगावै नपुगी जग्गा लिलाम बिक्री भएमा त्यस्तो लिलाम बिक्री बदर हुनेछैन । बैंक दाखिल गरेको रकम भूमि प्रशासकले जग्गावालालाई फिर्ता दिनेछ ।

१४. **रसीद दिने** : भूमि प्रशासक वा मालपोत असुल गर्ने अधिकारीले दाखिल भएको मालपोतको तोकिए बमोजिमको रसीद जग्गावाला वा निजको तर्फबाट बुझाउनेलाई दिनुपर्छ ।

१५. **नदीकाट, बालुबुर्ज वा खोलो पहिरो गएमा वा असिना परेमा मालपोत मिन्हा** : (१) कसैको जग्गा नदी खोलाले काटेमा वा बालुबुर्ज भएमा वा पहिरो गएमा वा पहिरोले पुरिएमा वा असिना परी वाली हुन नसकेमा निजले देहाय बमोजिमको विवरण खोली बाटाका म्याद बोहक १५ दिनभित्र मालपोत असुल गर्ने अधिकारीका समक्ष दरखास्त दिनुपर्छ:-

- (क) जग्गा रहेको गाउँ विकास समिति वा नगर पन्चायत,
- (ख) जग्गाको कित्ता नम्बर,
- (ग) लागेको मालपोत,
- (घ) नदी खोलाले काटेकोले वा बालुबुर्ज भै, पहिरो गै वा पहिरोले पुरी वा असिना परी वाली हुन नसके जति जग्गाको क्षेत्रफल,
- (ङ) मिन्हा हुनुपर्ने मालपोत, र
- (च) जग्गावालाको पूरा नाम, थर र ठेगाना ।

तर वाली लागेको जग्गाको हकमा सो वाली काट्नु भन्दा अगावै त्यस्तो दरखास्त दिनुपर्छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दरखास्त परेमा भूमि प्रशासकबाट मालपोत असुल गर्ने व्यवस्था भएका ठाउँमा बाहेक अन्य ठाउँका हकमा त्यस्तो सबै दरखास्तहरु तथा सो सम्बन्धमा आफूले देखे जानेको कुराहरु आफनो राय साथ मालपोत असुल गर्ने अधिकारीले १५ दिनभित्र सम्बन्धित भूमि प्रशासकको कार्यालयमा पठाई दिनुपर्छ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम दरखास्त र उपदफा (२) बमोजिम दाखिल हुन आएको कागजहरुमा उल्लेख भएका कुराहरुको यथार्थता एकीन गर्न भूमि प्रशासकले आवश्यकतानुसार डोर खटाई जाँचबुझ गराउनुपर्छ । सो बमोजिम जाँचबुझ गराउँदा मालपोत मिन्हा दिनुपर्ने देखिएमा कतिसम्म मालपोत मिन्हा दिनुपर्ने हो भूमि प्रशासकले एकीन गरी मिन्हा गरी नेपाल सरकारलाई ७ दिनभित्र सूचित गर्नुपर्छ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको जाँचबुझबाट कुनै जग्गा संघैको निमित्त बेकम्मा भएको देखिएमा सो जग्गाको लगत काट्न भूमि प्रशासकले नेपाल सरकारमा जाहेर गर्नेछ र नेपाल सरकारले मनासिब देखेमा सो जग्गाको लगत कट्टा गर्न भूमि प्रशासकलाई आदेश दिनेछ ।

१६. **सुखा वा अन्य दैवी प्रकोपले बाली हुन नसकेमा मालपोत मिन्हा हुने** : (१) कुनै वर्ष सुखा, बाढी, असिना, सलह वा अरु कुनै दैवी प्रकोपले कुनै क्षेत्रमा बाली नोक्सान भएमा आवश्यक जाँचबुझ गरी आंसीक वा पूरा मालपोत मिन्हा दिनुपर्ने लागेमा आफ्नो राय सहित भूमि प्रशासकले नेपाल सरकारमा जाहेर गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जाहेर भई आएमा वा कुनै तवरले त्यस्तो अवस्थाको जानकारी नेपाल सरकारलाई भएमा आवश्यक भए स्थानीय पन्चहरुलाई समेत बुझी त्यस क्षेत्रमा आवश्यक देखिएजति मालपोत नेपाल सरकारले मिन्हा गर्न सक्नेछ ।

१७. **मालपोत असुल गर्ने अधिकारीको हक, सुविधा, अधिकार कर्तव्य र पारिश्रमिक** : यस ऐनमा किटानी साथ लेखिएका कुराहरु बाहेक मालपोत असुल गर्ने अधिकारीको अन्य कर्तव्य दायित्व, हक, सुविधा, अधिकार र पारिश्रमिक तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१८. **मालपोत असुल गर्ने अधिकारीले कानून बर्खिलाप गरेको कामको उत्तरदायित्व** : मालपोत असुल गर्ने अधिकारीले मालपोत असुल तहसीलको काममा जानी जानी वा बदनियतसाथ कसैलाई गैर कानूनी फाइदा वा नोक्सान पुऱ्याउने उद्देश्यले यो ऐन वा अन्य कुनै प्रचलित नेपाल कानूनको बर्खिलाप कुनै काम कुरा गरेबाट वा कानून बमोजिम पालन गर्नुपर्ने कुनै काम कर्तव्यको पालन नगरेबाट नेपाल सरकार वा अरु कसैलाई कुनै किसिमको हानी नोक्सानी भएमा सो हानी नोक्सानीको बिगो वा अन्य दायित्व निजले व्यक्तिगत रुपमा व्यहोर्नु पर्नेछ र मालपोत असुल उपर गर्ने अधिकारी स्थानीय पन्चायत भए सो पन्चायतका सदस्यहरुले सामुहिक र व्यक्तिगत दुबै प्रकारले सो दायित्व व्यहोर्नु पर्नेछ ।

तर त्यस्तो कानून बर्खिलाप कुनै काममा आफू सरीक नभई भूमि प्रशासकको कार्यालयलाई मौकैमा सो कुरा जाहेर गर्ने सदस्यले यस दफा बमोजिमको दायित्व व्यहोर्नु पर्नेछैन ।

१९. **मालपोत असुल तहसील गर्ने काममा बाधा विरोध गर्नेलाई सजाय** : (१) कसैले मालपोत असुल गर्ने काममा बाधा विरोध पुऱ्याएमा सो बाधा विरोध पुऱ्याउने व्यक्तिलाई भूमि प्रशासकले स्थानीय पन्चायत बुझी पर्चा खडा गरी पाँचसय रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भूमि प्रशासकले दिएको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

परिच्छेद-४

नयाँ जग्गा आवाद गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

२०. **जग्गा आवाद गर्नमा प्रतिबन्ध** : (१) परापूर्वदेखि हिडि आएको बाटो, राजमार्ग, गौचर, पानीघाट, पाटी, पौवा, चिहान, मसानघाट र यस्तै अन्य सार्वजनिक काममा सार्वजनिक रुपमा चलन भै आएको वा सन्धी सर्पन पर्ने जग्गा कसैले आवाद गर्न वा गराउन लगाउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दर्ता आवाद गर्न नहुने जग्गा कसैले आवाद गरे गराएमा निजलाई जग्गा आवाद गरेकै वर्षदेखिको प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम लाग्ने मालपोतको बिगोको दोब्बर जरिवाना गरी भूमि प्रशासकले सो जग्गा बभ्याई दिनेछ ।

२१. **दर्ता भएको जग्गा आवाद गर्ने** : (१) दर्ता नभएको कुनै जग्गा कसैले यस दफा बमोजिम तोकिएको समितिको अनुमति नलिई आवाद गर्नु गर्न लगाउनु हुँदैन ।

(२) जग्गावालाको हैसियतमा ४ बिगाहासम्म आफ्नो जग्गा नभएको व्यक्तिले भूमि प्रशासन कार्यालय मार्फत तोकिए बमोजिम तोकिएको समितिमा दरखास्त दिएमा तोकिएको समितिले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गतका नियम तथा अन्य प्रचलित नेपाल कानूनको अधीनमा रही त्यस्तो व्यक्तिलाई उपदफा (१) मा उल्लेख भएको कुनै जग्गा आवाद गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ । त्यस्तो जग्गा वितरण गर्ने र आवाद गर्न पाउने शर्तहरू तथा सो वापतको दस्तुर तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

तर-

^१ न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ द्वारा संशोधित ।

(क) यस उपदफामा लेखिएको कुनै कुराले दफा २० बमोजिम आवाद गर्न नहुने जग्गा आवाद गर्ने अनुमति दिने त्यस्तो समितिलाई अधिकार दिएको मानिनेछैन ।

(ख) कुनै एउटा जग्गा आवाद गर्ने अनुमतिको लागि एकभन्दा बढी व्यक्तिहरुको यस उपदफा बमोजिम छुट्टै दरखास्त परेमा तोकिए बमोजिम प्राथमिकता अनुसार अनुमति दिइनेछ ।

(३) कसैले उपदफा (२) बमोजिम अनुमति प्राप्त नगरी उपदफा (१) मा उल्लेख भए बमोजिमको कुनै जग्गा आवाद गरेमा गर्न लगाएमा निजलाई सो जग्गा आवाद गरेकै वर्षदेखिको प्रचलित नेपाल कानून बमोजिमको मालपोतको बिगोको दश दोब्बरसम्म जरिवाना गरी भूमि प्रशासकले सो जग्गा जफत गर्नेछ । त्यसरी जफत भएको जग्गा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) तोकिएको समितिले यस दफा अन्तर्गत गरेको निर्णय वा आदेशलाई भूमि प्रशासकले कार्यान्वित गर्नेछ ।

परिच्छेद-५

विविध

२२. **नियम बनाउने अधिकार** : यो ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्नेछ ।

२३. **यो ऐन बमोजिम हुने** : यो ऐन र यस अन्तर्गत बनेका नियमहरुमा लेखिएकोमा सोही बमोजिम र अरुमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।

द्रष्टव्य:- १. ऐन लागू भएको मिति र स्थान:-

(१) २०२४।१।०।८ मा (१) काठमाडौं (२) ललितपुर (३) भक्तपुर (४) बारा (५) पर्सा (६) रौतहट (७) बर्दिया (८) कैलाली, र (९) झापा जिल्लाहरुमा लागू भएको ।

(२) मिति २०२६।८।२ मा (१) सर्लाही (२) कन्चनपुर (३) नवलपरासी र (४) बाँके जिल्लाहरुमा लागू भएको ।

(३) मिति २०२७।५।२९ मा (१) मोरङ (२) सुन्सरी (३) सिराहा (४) धनुषा र (५) महोत्तरी जिल्लाहरुमा लागू भएको ।

(४) मिति २०२९।५।२० मा (१) चितवन (२) रुपन्देही (३) कपिलवस्तु (४) सप्तरी, र (५) दाङ जिल्लाहरुमा लागू भएको ।

(५) मिति २०३१।४।२५ मा (१) इलाम (२) उदयपुर (३) सिन्धुली, र (४) सुर्खेत जिल्लाहरुमा लागू भएको ।

२. मिति २०२९।१।१।८ को नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित अर्थ मन्त्रालयको सूचना बमोजिम भूमि प्रशासकमा रहेको अधिकार तथा काम कर्तव्य २२ जिल्लाहरुको कोष तथा तहसील कार्यालयका प्रमुखहरुलाई प्रत्यायोजन र २०२७।२।२९ को सूचनाद्वारा चार जिल्लाका मालपोत अधिकारीलाई अधिकार प्रदान गरेको ।

३. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ बमोजिम रूपान्तर भएका शब्दहरु:-

“श्री ५ को सरकार” भन्ने शब्दको सट्टा “नेपाल सरकार” ।